

Bokanmeldelse

Klassisk psykologi oppdatert

Anne Inger Helmen Borge

professor emeritus, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

Forfatterne lykkes med å integrere den historiske og moderne forståelsen av tilknytningsfeltet.

Fagbokforlaget har gitt ut to bind under tittelen *Barn og relasjonsbrudd* av forfatterne Lars Smith, Ida Brandtzæg og Stig Thorsteinson. Bind I (177 sider) har mellomtittelen «Makroseparasjoner» og er en revisjon av en tidligere utgave av Lars Smith. Bind II er nytt og har 367 sider. Det har mellomtittelen «Mikroseparasjoner». Begge bind har undertittelen «Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak.»

Begrepene mikro og makro fungerer som samlebetegnelse for henholdsvis hverdagslige samspill og mer gjennomgripende separasjoner, som adopsjon og fosterhjem. Til sammen bidrar disse to bøkene til en forbedret innsikt i tilknytning og relasjonsbrudd i tidlig barndom.

Problemorientering

Lars Smith, Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson

BARN OG RELASJONSBRUDD

BIND 1

m akro- separasjoner

Tilknytningsbasert
forståelse,
utredning og
behandlingstiltak

FAGBOKFORLAGET

BOK Barn og relasjonsbrudd. Bind 1. Makroseparasjoner. Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak
FORFATTER Lars Smith, Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson **ÅR** 2019 **FORLAG** Fagbokforlaget **SIDER** 177

Alle mennesker er knyttet til andre gjennom relasjoner hele livet. Den aller første utvikles mellom et nyfødt barn og omsorgsgiver. Gjennomgangstema i bøkene er nettopp denne første relasjonen i tidlige barndomsår.

Bind II er skrevet av klinikere, og stoffet preges derfor av klinisk tenkning og omtale av alvorlige symptomer, avvik, brudd og separasjoner. Dette bindet er derfor godt egnet for alle som jobber med alvorlige avvik hos små barn og omsorgsgivere, og bidrar med ny og moderne kunnskap til bruk i daglig arbeid. Begge bind er rettet mot avvik og har en gjennomgående problemorientering. De er følgelig i liten grad skrevet ut fra et perspektiv på resiliens og beskyttelsesfaktorer (Borge, 2018). Problemperspektivet som er valgt, understøttes i valg av titlene med begrepene relasjonsbrudd og separasjoner. Men innholdet om avvik og lidelser balanseres med gode kapitler om begreper, metoder, utredning og tiltak.

Bind II har tre deler med til sammen 13 kapitler. Del 1 består av fem kapitler om begreper, mentalisering, desorganisert tilknytning og rolleforvirring. Del 2 omhandler utredning, behandling og intervensjoner fordelt på seks kapitler, og siste del i boka er kort med en oppsummering av tilknytningspsykologien i et kulturelt og samfunnsmessig perspektiv.

Begge bind omtaler mye historikk. Det er etter min mening for mange gamle referanser på bekostning av ny forskning og litteratur. På den annen side dokumenterer de mange gamle referansene at begrepet tilknytning har eksistert i psykologisk litteratur i over 70 år. Lars Smith understreker også at dersom leseren først leser bind I og deretter bind II, vil man få en forståelse for den bevegelse som har funnet sted innenfor tilknytningspsykologien gjennom denne perioden.

Ida Brandtzæg, Stig Torsteinson og Lars Smith

BARN OG RELASJONSBRUDD

BIND 2

mikro- separasjoner

Tilknytningsbasert
forståelse,
utredning og
behandlingstiltak

FAGBOKFORLAGET

BOK Barn og relasjonsbrudd. Bind 2. Mikroseparasjoner. # Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak

FORFATTER Lars Smith

,Ida Brandtzæg og StigTorsteinson ÅR 2019 FORLAG Fagbokforlaget SIDER 367

Pioneren Bowlby og hans assistent Mary Ainsworth er svært hyppig omtalt i begge bind, og noen ganger kan det oppleves som gjentakelser. Den opprinnelige kategoriseringen av former for tilknytning er fortsatt i bruk, om enn i noe nyanserte termer. I bind II gjøres det rede for ny kunnskap i feltet, som for eksempel indre arbeidsmodeller, sensitivitet, mentalisering, affektiv kommunikasjon og Circle of Security. Dette er viktige nye kapitler som kan fungere som oppslagsverk for nye begreper som man ofte hører om i dag, men som stort sett kun er omtalt i engelskspråklig litteratur. Nedenfor følger tre relevante anekdoter som utdyper denne 70 år lange bevegelsen av feltet og illustrerer samtidig sentrale faglige utfordringer som tas opp i bøkene.

Psykologi i sin samtid

I 1943 lanserte Leo Kanner begrepet (infantil) autisme, og året etter publiserte John Bowlby en artikkel om de 44 innsatte i fengsel, og som ofte omtales som «tyvene», og deres antatt manglende følelsesmessige omsorg i tidlig barndom. Dette kan man lese om i Kanners tredje utgave av Child Psychiatry fra 1957, som først utkom i 1935. Datidens publikasjoner fra 1920- og 30-åra om Child Guidance Clinics, Elementary Socialism, Insecurity, Separation Anxiety og Role of the Parents inspirerte datidens unge forskere, inkludert Bowlby. I dag, 77 år senere, vet alle at det opprinnelige autismebegrepet fra Kanner ses på som en liten bit i et større spektrum av ulike tilstander, dimensjoner, alvorlighetsgrader, måleinstrumenter og utredningsmetoder («autism spectrum disorder»). «Attachment»-begrepet og det som på norsk kalles tilknytningspsykologien, har kanskje på samme måte gjennomgått en tilsvarende bevegelse og utvidelse. Det er derfor interessant at det er et mål for dette bokprosjektet å bidra til å formidle denne utviklingen. Imidlertid benevnes ikke tilknytning like ofte som en del av et spektrum, selv om forskere i Storbritannia har argumentert for det. Bøkene illustrerer flere klare paralleller i utviklingen av begrepet tilknytning, som i begrepet autisme.

Modernisterte verktøy

Den andre anekdoten illustrerer hvordan faglige nyvinninger har forandret forståelse og inspirert til nye metoder for å observere og måle barns tidlige relasjoner. I 1979 var Urie Bronfenbrenner president i den amerikanske psykologforening. I en tale som president utfordret han sine kolleger til å forstå barns utvikling på en bedre måte enn det man vanligvis gjorde, ved det han kalte «å observere et lite barn alene i et fremmed rom med en fremmed person». Han tok til orde for å forstå konteksten et lite barn utvikler seg i. Siden den gang har tilknytningspsykologisk utredning og behandling blitt betydelig utvidet og mer sammensatt, noe man kan lese om i disse to bøkene. For eksempel, i kapittel 11 i bind II, beskrives flere tilknytningsbaserte intervensjoner som supplerer observasjoner av et barn alene i et fremmed rom, med observasjoner foretatt i sosiale situasjoner som hjemme eller i en barnehagekontekst.

Hvem er omsorgsgiver?

Den tredje anekdoten har kanadiske kolleger fortalt meg. Den forklarer noe av Bowlbys sterke innflytelse og kampen for å utvide mor–barn-relasjonen til omsorgsgiver–barn-relasjonen, noe

bind II understreker i innledningen. I 1948, etter verdenskrigen som hadde ødelagt mange barn og familier, engasjerte WHO to forskere, hvorav en var Bowlby, til å utrede henholdsvis «Maternal Care and Mental Health» og «Genocide Prevention». Det var internasjonalt sett et svært aktuelle tema etter de alvorlige hendelsene under andre verdenskrig. Dessverre omkom forskeren som skulle utrede forebygging. Dermed fikk Bowlby mye av oppmerksomheten. Det kan kanskje være med på å forklare noe av dominansen tilknytningsteorien fikk om mødre og barn. Men publikasjoner på 1960-tallet dokumenterte at enkemenn med omsorg for småbarn også fungerte utmerket som tilknytningspersoner, ikke bare mødre. Begrepet omsorgsgivere ble derfor lansert. Hvor godt man har lyktes med å «likestille» omsorgsgiverne i tidlig tilknytning, kan man fortsatt diskutere.

Oppsummert kan man trygt si at bøkene gir en aktuell oppdatering av tilknytningspsykologien. Innholdet holder tak i den historiske tråden og bevegelsen i feltet, samtidig som moderne forståelse ivaretas.

Referanser

Borge, A.I.H. (2018). *Resiliens – risiko og sunn utvikling*. 3.utgave. Gyldendal.

Bronfenbrenner, U. (1979). Contexts of child rearing: Problems and prospects. *American Psychologist*, 34(10), 844–850. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.844>

Kanner, L. (1957). *Child Psychiatry. Third Edition, First Printing*. Blackwell Scientific Publications.